

relativ, căutându-i echivalente în engleza americană, n-am putea decide ce de relevante istoricește: *Caleidoscop*, (vol. II, Ed. Publicația autorului), New York, 2003); *Între răsărit și apus. Haiku*, (vol. IV, ibid., 2003). În mai primit și *Tati. Teatrul*, vol. V, Ed. Amurg sentimental, 2001; apoi: *Refugații*, roman, Ed. Albatros, 2002; plus un vraf de multe kilograme de imprimată pe calculator, cu titlul *Strigoii se războie. Piesă în trei acte* copyright Ștefan Theodoru, f.a.; plus un mare număr de povestiri, schițe și smale ce ar trebui să apară în antologia „*Lumina zorilor*”. *Amintiri. Lege*, destinate Editurii Academiei de Înalte Studii Militare, un total de ca. 222 pagini de computer.

Cercetându-le cu atenție, am ajuns la concluzia că, la o vârstă destul de înaintată fiind, însă cu aceeași intactă forță intelectuală, Ștefan Theodoru se află pe punctul de a-și rotunji opera de o viață. Ca povestitor, cu o puternică tentă memorialistă și mai puțin ca dramaturg, el poate fi așezat în descendența „sadovenienilor” și, de ce nu?, a... „istratienilor”, ca brătan prin naștere ce se află.

Mai ales memoria îi este zdravă, și și puterea de muncă, din acest punct de vedere aceste ultime cărți ale lui Theodoru, pe care le mai știm, prin un prețios document istoric referitor la epoca în care ne aflăm. De ar înarma vestea de a-și întemeia o... fermă, la New Budila – în amintirea babei natale – undeva prin apropiere de New York, cu pomi roditori și țig-de-vie, cu zarzavaturi, cu cotețe pentru păsări, cu oi, cu porci etc. Sau gestul de a nu-și ieși din fire când dă cu ochii de români migrați în America, de numai câțiva ani, care afeccionează a nu mai ști să vorbească limba lor maternă cu conaționalii lor, chiar, de ar sta de vorbă. În timp ce a autorul, descins în București adesea, în Calea Victoriei, în blocul Tomarta, merge în Piața Amzei pentru cumpărături și nu se mai satură de a trage cu urechea cum vorbește lumea, de a trage cu ochiul la policromia acestor țigănciori și a coșurilor cu flori din preajma lor. „Job”-ul său, de funcționar la IRC (International Rescue Comitee) din Manhattan, adică Biroul de primire și dirijare a emigranților care ajung din Europa în America, la New York, (români în primul rând, dar și maghiari, bulgari, armenii, ruși etc.), unde nu răsufă decât în „lunch hour” și unde adesea are să treacă până noaptea târziu, este un extraordinar prilej de a cunoaște – cu încredere, pe cât de bonomă și răbdătoare, pe atât de iscoditoare – caracterul și situații numai bune de pictat cu condeul în cărțile care le scrie în week-end-urile lui de la New Budila, în orele lui cele mai productive, având în preajmă pe Nina, iubita lui soție care ține ordinea fiilor, în locuința de peste ocean, în fie apartamentul din București.

Chiar și „romantul” *Refugații* este o colecție de... memorii, prin „refugiții” înțelegându-se nu numai că niște bieți oameni alungați de la război sau de vreo paoste (cum ar fi năvălirile tătarilor de pe vremuri, sau mai tineri și ce calamități naturale), în cazul de față, nenorocirea comunistă, ci și felurii „desperados”, înși fără nici un Dumnezeu, certai cu legea, hoți care vor să-și piardă urechele, asasinii poate, diverși flueră vânt, aventurieri îndrăgali aventurii, lenesi irecuperabili, unii nebuni de-a dreptul, alții niște niște niște vizitatori, dezaxați și ei cumva etc. etc., defilează prin fața „directo-riului” din Biroul din Manhattan care îi cercetează cu un ochi deosebit de amănunțit, filosofic am spune. Astfel, spre a da un singur exemplu din multe, numai cu greu se poate uita zguduitoarea dramă a maramureșanului Vasile Bota (din fragmentul cu același titlu care n-a izbutit să ajungă în America decât după vreo cinci tentative, toate neizbutite, după fiecare

dintre ele alegându-se cu arestări la graniță, cu pueri în căușe, cu băț fioroase, alde Ceaușescu și lucrătorii siguranței în subordine, echivalăr aceste tentative de ieșire din țara lui mult iubită cu niște crime de st oribile. Ca să nu mai spunem că jandarmii de la frontieră nu ezitau să le zece piei de pe spinare disperaiților care nu mai puteau suporta un regi barba de-a dreptul. *Refugații*, povestiri-portrete, precum *I.R.C.*, *Vasile Bota*, *Un copil hoț*, *Prin Ungaria* etc. etc., sunt documente umane ieșite dintr-un condei foarte sigur, bine exercsat, bănuim, încă din anii tineri ai scriitorului când n-a avut prilejul și sprijinul economic de a publica. Asta este America, „Țara tuturor posibilităților”, nu deloc idilic zugrăvită de Ștefan Theodoru. Acolo nu înving decât cei puternici, și nici aceștia toți, un dram d noroc fiind necesar mai în toate cazurile.

Ca atare, aceste... memorii (foarte puțin deghizate, bănuim) întregesc î chip fericit profilul poetului, al prozatorului și dramaturgului. Un cât de *ecomic* studiu monografic asupra vieții și operei lui Ștefan Theodoru (făr cel mai bine balast „ficcional”) ar fi cât se poate de binevenit. Nu numai pentru înțelegerea artistului cuvântului (care se poate vedea și din ce am scris nou aici), ci pentru a lumina puternic un... destin, cât se poate de interesant pentru vremea noastră, tipic, exemplar în multe privințe.

Despre celălalt „american”, mult mai tânăr, supranumit de mine și... „părintele” *Paradoxismului*, FLORENTIN SMARANDACHE¹, (n. 10 dec. 1954, com. Bălești, j. Vâlcea, absolvent al Facultății de matematici din Craiova, cu doctoratul luat la Chișinău, în 1997 – fost profesor în localitatea natală, mai întâi, apoi la Craiova și la Colegiul „Sidi El Hassan Lyussi”, din Maroc, în prezent funcționând ca „assistant Professor of Mathematics” la „University of New Mexico, Gallup” din SUA) am putea foarte bine vorbi în capitolul consacrat „optzeciștilor, neovangardiștii”. Cum însă poetul nu a călcat niciodată în cenealul condus de Nicolae Manolescu – de care foarte probabil nu știa, trebuind el să fie foarte ocupat cu... „fuga” din „iadul” ceaușist (taman în anul fatal, 1989), cu lagărul din Turcia, cu acomodarea în celălalt „iad”, numit, chiar de el, „al diavolului”, cel capitalist-american – dar a frecventat (o dată sau măcar de două ori, în trecere prin București) cenealul lui Florin Vasiliu, în a cărui editură publică haiku-uri.

Îndejans de infidel regulii păstrării succesiunii silabelor în tristihul consacrat haiku-ului (5-7-5) (Florin Vasiliu, care îi prefațează generos culegerea *Clopotul tăcerii*, i le socotește riguros dar nu-i aduce reproșuri, conchizând că poetul român din America se încadrează în curentul „ne-clasic” al haiku-ului „forme libere, cunoscut sub denumirea niponă *jiyurite noka*, foarte răspândită peste hotarele Țării Soarelui Răsărit”), respectă însă conștiința, pentru că mai mult de jumătate din haiku-urile de aici se

¹ În 1980, împreună cu un grup de scriitori, tineri pe atunci, lansează manifestul *Mișcarea Paradoxistă în România* (v. de ex. culegerea *NonPoems*, Xiguan Publishing House, Chicago-Phoenix, 1990&1991, între altele multe texte); *Formule de spirit*, Ed. Littera, 1981; *Culegere de exerciții poetice*, Ed. El Kiteb, Fes, Maroc, 1992; *Geneze fabricate în laborator*, Ibid., 1982; *Lege de compoziție internă. Poeme cu probleme*, Ibid., 1982; *America, paradisul diavolului*, Ed. Aius, Craiova, 1992; *Monstrie* (trilogie teatrală: *Formarea omului nou. O lume întoarsă pe dos, Patria de animale*, Ed. Doris, Buc., 1993; *Clopotul tăcerii*, Ed. Haiku, 1993; *NonRoman*, Ed. Aius, Craiova, 1993); *Fugit. Jurnal de lagăr*, Ed. Tempus, Buc., 1994; *Întâmplări cu Păcălă*, Ibid., 1994; *Emigranți la infinit. Poeme americane*, Ed. Macarie, Irgoști, 1996; *Prin tunele de cuvinte. Poeme intr-un vers*, Ed. Haiku, 1997; *Scrieri defecte*, Ed. Aius, 1997. În limba engleză: *NonPoems*, Xiguan Publishing House, Chicago-Chicago, 1990&1991; *Dark Snow*, Erhus University Press, Ibid., 1992; *Circles of Light*, Ibid. 1992 – toate traduse, de autor și în românește. În franceză: *Le sens non-sens*, Fes, Maroc, 1983&1984; *Anti-chambres et Anti-poésie ou Bizarres*, Ed. El Kiteb, Fes, Maroc, 1984; *Antichambres et Anti poésies*, Ed. Claude Le Lay, Internoréal, Caen, France, 1989; *LE PARADOXISME: un nouveau mouvement littéraire*, Xiguan Publishing House, Bergerac (France), 1992; *Sans moi que traversait la Poésie* Ed. De la Tombée Enr., Baetherville, Quebec, 1993. Traduceri din franceză în engleză și din engleză în română: *Keys of the earth. Poems*, by Theodoru, Inter-noréal, Caen, 1992. În spaniolă: *Inventario del general malo*, Moorheed State University, translated from French into Spanish by Teresinka Pereira, 1991; *Distihuri paradoxiste*, Ed. Aalborg, Danemarca, 1998. o ultimă carte de memorii: *Pe meridianele și paralele lunii* (2004).

² Florentin Smarandache a publicat și un număr de lucrări în domeniul matematicilor. Este, între altele, și autorul funcției din Teoria numerelor care-i poartă numele *Z(n)* (n) este cel mai mic număr întreg astfel încât n! este divizibil prin n. Lucrările lui din domeniul matematicilor sunt publicate în Maroc (Fes și Casablanca), la Chicago (SUA), în Germania, Olanda, Anglia, Spania, Franța și în România, autorul fiind membru al Asociației Matematice (din 1980), aceeași calitate dobândind-o și în SUA, în 1983.

află sub numărul de 17 silabe, ceea ce, la noi, măcar, este un record. Respectă împărțirea pieselor pe anotimpuri: din cele 80, 12 sunt închinată primăverii, 28 verii, 25 toamnei, 15 iernii. Înstrăinatul, lucru interesant, cântă (la modul Aleksandri sau Ion Pillat) natura patriei de origine. Simte adieri discret nostalgice „dinspre partea de răsărit a inimii”, cum singur declară, de dincoace de Atlantic adică. Iată câteva dintre cele mai tipice închinată primăverii câmpenești de la noi: „Fragezi ghiocei/ trag de sub zăpadă primăvara” (unde sugestia metaforică constă în predicatul „trage”, o... personificare); „În arături adânci/ țarina/ deschide gura” (unde iarăși predicatul-personificarea îl arată pe fiul de țărani olteni); „Lăstarii pe margine/ cresc/ în sensibilitate”: de remarcă concretizarea abstracțiilor în complementul de loc. Iată și o hiperbolă: „Izbucnesc salcâmi/ în hohote/ de muguri”. Ca și în personificarea *Timpului* (ca la Eminescu în celebrul vers: „*Timpul* mort și-nîntide trupul și devine veșnicie”, deși între haiku-ul lui Smarandache și *Scrisoarea I* nu este nici o relație de fond): „*Timpul* deschide/ fereastra unei clipe/ și te uită la mine”. Nu trebuie trecut cu vederea mentalitatea matematicianului (gândul matematic, de la un punct încolo, poate trece pragul nebulunii chiar) și teoreticianului „paradoxist”, „românizat” prin cuvântul neaoș „gărgăuni”: „Zbărnăie gărgăunii/ mulți/ ai unui gând”. Nostalgia exilatului: „Vinul/ picură în pahare/ amintiri”. Eventual înfiorătoare obsesie „struggle for a life”, tema de a rămâne cu buzunarele goale, deși în aceste versuri nu este vorba decât despre crivățul iernii:

Rege pe străzi –
Crivățul
cu buzunarele goale.

Îmbind conciziunea și poet înnăscut fiind, Florentin Smarandache încearcă, nu fără succes, și în poemul cu un singur vers (v. *Prin tunele de cuvinte*, Editura Haiku, 1997, cu versiunea engleză efectuată de autor). Obsesia „gărgăunilor” revine: „Zbărnăie gărgăunii mulți ai unui gând” (*Sinopsis*), care nu-i altceva decât terțina invocată mai sus transcrisă linear, pur și simplu. Diferă însă versiunile în engleză: „Maggots are buzzing/ tots/ of a thought” (traducere de Ștefan Benea), față de „They whirl: the many maggots of a thought” (versiunea autorului). Care o fi mai nimerită? Probabil că nu are nici o importanță în acest caz. Obsesia de a deveni scriitor cu orice preț: „Trăiesc într-un singur cuvânt: scriere” (*A scrie scriere*). „Toți brazilii de la noi coboară în feciori” (*Baladă*): sugestia poetică este cam... pășunistă. Ca și în „Sună tălăngi odele limbii române” (*Miorițele*). Ori, te pomenești, exilații din America (spre deosebire de „elitiști” rămași pe locul de baștină) tânjesc după „mioriștii”? Se poate, știut fiind că depărtarea în spațiu provoacă adesea tradiționalismul conservator. „Nu te apleca în afara timpului tău” (un sfat calchiat după banalul ciferistic *E pericoloso sporgersi*; în engl.: „Do not lean out of your time”; sau un... „autofat” al pribeagului?)

Oricum însă, ne grăbim să adăugăm, nu toate poemele într-un vers – s-a văzut și din exemple produse – sunt poeme într-un vers ca ale lui Ion Pillat și ale altora, mult mai meșteri într-asta decât Florentin Smarandache. Însă el rămâne în istoria literaturii, cu am spus chiar de la început, prin aceea că este, vrem nu vrem, „părintele” *Paradoxismului*. Impetuosul, ambițiosul oltean (la prima vedere nu l-ai crede capabil: mic și înșesat, negricios, cu o geantă atârnată de umăr, strecurându-se pe furii printr-alți călători și punând fraudulos piciorul pe puntea unui vapor, la Vama, cu destinația Istanbul deocamdată, dar cu ținta fermă: America!) își strigă în gura mare dorința de a intra în... istoria literaturii:

Eu, Fiul Domnului
gheorghe smarandache,
vă rog frumos, dați-mi voie
să intru în istoria literaturii
sau
în istoria matematicii

AȘ VREA SĂ FIU POET ÎN MATEMATICĂ

(Rugăciune, ultima poezie din vol. bilingv
Exist împotriva mea/ I am against myself)

Ce este „Paradoxismul”?

Din niște *Legi de compoziție internă* (apărute prin 1982, în SAMIZDAT), din volumul *Le sens du nonsens* (1983-1984), din *Antichambres* *Anti Poésies* *Bizareries* (1989), din *NonPoems* (1990), din o *Antologie de Paradoxist Literary Movement* (1993), aflăm că Paradoxismul s-a născut în România, mai precis, la Craiova, în inițiat, mintea lui Florentin Smarandache, prin anul 1980, în jurul căruia s-au grupat și alți olteni (Const. M. Popa, Ion Pachia Tatomirescu*, Traian Nica etc.) – în semn de „protest împotriva dictaturii comuniste”. Care este *programul* Mișcării, *crezul* Paradoxistului? Iată-l:

- libertatea versului, eliberat de tirania dogmelor clasice
- anti-literatură
- stilul non-stilului
- poeme fără versuri
- poeme fără poeme
- versul paralingvistic: grafuri, desene, cifre, ciorne etc.
- poeme „albe” (fila albă), poeme „negre” (fila neagră)
- non-cuvinte
- inteligibilul noninteligibilului (sau vice-versa) etc. etc.

Cităm și acest pasaj din *American Manifesto*, semnat de Florentin Smarandache:

- „I left the communist totalitarianism and emigrated to the United States for the therefore, don't force any literary rules on me!
- or if you do, I'll certainly encroach upon them.
- I'm not a playwright.
- I thus came to America to re-build the Statue of Liberty of Theater, delivered from the tyranny of the classic and its dogma. I allowed any boldness:
- anti-literature and its literature
- flexible form fixed, or the alive face of the death!
- style of the non-style
- plays without dialogue (because plays don't mean words)...
- dumb plays without plays (because the notion of „play of theater” doesn't match any definition found in dictionaries or encyclopedias) etc.

Se înțelege deci – lăsând la o parte răfuielele lui Florin Smarandache cu totalitarismul comunist, destul de încurcate, nerezovalte încă, cum nerezovalte sunt pentru fiecare dintre noi, măcar că nu suntem nici pe departe „paradoxisti” – că Paradoxismul este un fel de *avangardism*, sau mai bine aș zice un *neoavangardism*, olteanul nostru înscrindu-se și el, de fapt, vrea sau nu vrea, în tabăra așa-numitelor „optzeciști”, termen utilizat de critica și istoriografia literară actuală în mod curent. Căci este foarte clară, în textele reproduse mai sus, parafrazarea vechilor manifeste dadaist-surrealist-constructiviste etc. de prin anii '30, bine conservate-popularizate în generoasă literă călănesciană. Nu ne rămâne decât să ilustrăm cu câteva citate arta paradoxistă smarandachiană. De exemplu aceste versuri scrise cu ocazia Festivalului internațional de poezie paradoxistă ținut la Bergerac, patriă în Cyrano... (în Franța):

À Bergerac m-abat aprig,
Amis français aștept pe dig.
Iar seara când, je goute le vin
și chefulness dans le jardin
Soulé souvent, digzgrațios.
Et mon tabac, zvârlind pe jos,
Îmi leg de gât la bonne bouteille,
și trag în șanț un doux sommeil! (sic)
...Je me reveille le lendemain
Ayant la tête dans le ciel -
Căci mă gândesc prin ce zigzag (sic)
Eu am ajuns la Bergerac...
(subl. în textul orig.)

* ION PACHIA TATOMIRESCU (n. 16 febr. 1947, la Tatomiresții de Jos, j. Dolj, absolvent al filologiei din Timișoara, a debutat în *Ramuri*, Craiova, în 1966, prezentat de M.R. Parachivescu) a publicat următoarele volume de versuri: *Munte*, Ed. Eminescu, 1972; *Crocodilul albastru*, Ed. Ion Creangă, 1975; *Încântec*, Ed. Litera, 1979; *Zor*, Ed. Cartea Românească, 1980; *Litium breve*, Ed. Eminescu, 1981; *Peregrinul în azur*, Ed. Scriitură Românească, 1984; *Verbul de mărgărit*, Ed. Facla, 1988, ș.a. Cităm aceste versuri extrase din ultimul volum de poezii însemnat mai sus, spre a se vedea măsura în care poetul a aderat la... Paradoxism: „Verbul de mărgărit / ca un buldozer de auri prinde niște/ verbelor putred/ lăsa temelie curată pentru șantierul/ Bunei Lumini... / Verbul cu flacăra/ de mărgărit topește/ aur, alamă, deșert, banchiș, fier/ și toamnă statui/ ale adevărului, aliniindu-le față-n față/ de o parte și de alta a Căii/ ce duce-n luminoasa priveștiștea a Ființei... / Verbul de mărgărit face saltul/ în nelinez, spre Edenechitterra”... (vezi și p. 935 supra).

Dincolo de felurile teribilisme și jocuri de artificii (mai bine zis: spre fi în tonul pe care și-l vrea), Florentin Smarandache este un scriitor mai mult decât un dramaturg – poate tocmai de aceea – iubește nonconformismul, *paradoxismul* pe limba lui, cum vedem în „poemul matematic” intitulat *Paradoxul și mele*:

Fi(e) a un atribut și non (a) negația sa. Atunci:

PARADOXUL 1:

TOTUL E (a), CHIAR ȘI „NON (a)”

Exemple:

E1: Totul e posibil, chiar și imposibilul.

E2: Toți sunt prezenți, chiar și absenții.

E3: Totul e finit, chiar și infinitul.

PARADOXUL 2:

TOTUL E „NON (a)”, CHIAR ȘI „(a)”

Exemple:

E1: Totul e imposibil, chiar și ce-i posibil.

E2: Toți sunt absenți, chiar și cei prezenți.

E3: Totu-i infinit, chiar și finitul.

PARADOXUL 3:

Exemple:

E1: Nimic nu-i perfect, nici chiar perfectul.

E2: Nimic nu-i absolut, nici chiar absolutul.

E3: Nimic nu-i finit, nici chiar finitul etc.

Ca și vechii avangardiști care, cu trecerea timpului (excepția este Urmuz, care se s-ar fi întăplat și cu el dacă nu se sinucidea?), s-au reconvertit (caz. Geo Bogza, Ion Vinea, Ilarie Voronca, B. Fundoianu etc.), grav fiind a fondului său spiritual, trăind din plin drama înstrăinată, a citorului dur al „paradoxului diavolului”, America nemiloasă cu cei care se îndreaptă spre ea cu sacul gol, Florentin Smarandache scrie ca mai toată lumea, când are în vedere ceva de spus. De exemplu: „Soare la 72° Fahrenheit/ Șerpi. Octași./ Computere și dolari./ Arizona, ah!/ Nu mă doare burta/ De alții -/ Ci cu sufletul de părinți” (*larnă în desert*), sau: „Eliberat de searbădăle nocturne/ Încărcat de un viitor nebulos/ Acest exil continuă -/ Of, Americă, tu ai tuturor contradicțiilor./ mamă apatrizilor, transfugilor și neadaptarea/ emigranți todeauna în ei înșiși./ Ci contează pentru tine/ o viață în plus, o viață în minus./ și acest destin al unui refugiat?/ Nimic decât un grădinar de nisip/ pe fundul oceanului (Arizona, iulie 1990).

Este adevărat, poetul ar voi să se îndrepte spre astre, liber de orice sermăni, se vrea deasupra tuturor și a toate:

La poésie est partout et nulle part.

Ce qui ne m'intéresse jamais, c'est la non-poésie.

Voilà pourquoi je la fais!

Car la non-poésie est elle-même (à la rigueur)

une poésie

un art du non-art

création de l'inexistant

lyrique anti-lyrique

Mais comment nous imaginer l'inimaginable?

(*La hauteur de l'auteur*, în vol. *Sans moi, que deviendrait la poésie?*, tradus din limba română de către autor, Quebec, 1993)

Este adevărat că adesea se joacă cu cuvintele: „... Și ea furnică? – Ooo, ce te mai furnică! Amânții des o onorează?/ Of course, dezonzorază.../ ori dezordonează/ care va să zică n-o să zică/ de pe aceste ALTE nelegăsură/ Nu, ea Nu, ea Da ar vrea/ urea rea cucuvea” (*Am o mândră cam neozonal*, vol. *Serii defecte*) etc... neresor, publică la întâmplare adesea, și te are prin sertare. E adevărat că „apatridul” și „transfugul” și veșnic „neadaptabil” a scris, între altele, și un... NONROMAN, care nu-i bun de nimic, în excepția a vreo 2-3 pagini, unde imaginează improvizatului romancier este bine pusă în priză și funcționează. Cartea s-ar voi un pamflet swifitian, redând întâmplări dintr-o închipuită, parabolică „Wodania”, România ceaură adică. Cade însă repede de tot în cea mai platitudin, scriitorul fiind uneori semne că tot ce zboară (tot ce-i trece prin minte) se poate și mânca și poate scrie și publica. Este astfel pedepsit aspru de judecata „automatismului” (neo)avangardist sau, dacă vreți (neo)ariergardist, cu care cochetază paradoxismul smarandachian.

Însă când scrie *non-teatru*, teatru „meta-istoric” (v. notați bibliografa), Florentin Smarandache este un autor demn de luat în seamă, în câteva momente chiar extraordinar, cu toată situația lui de pe alocuri în... trenu lui bockett și Ionesco. *O lume întoarsă pe dos* și *Patria de animale* (mai ales

aceste două piese) riscă să fie unele dintre cele mai acerbe pamflete – spectacol grotesc la culme, rod al unei imaginații cu totul ieșite din comun – la adresa totalitarismului de *orice fel*, nu numai comunist. Este nevoie însă de rezizori deosebit de îndrăzneți și inteligenți, care să pună în scenă măcar una din aceste piese. S-ar putea astfel ca exilatul din Arizona să triumfe și, o dată cu el și „paradoxismul” său. Căci aceste texte conțin multe elemente „paradoxiste” (de-ar fi să spunem că, spre exemplu, *Patria de animale* nu indică pronunțarea nici unui cuvânt, fiind pură pantomimă, deosebit de grăitoare, expresivă în grad înalt). Valoros ne apare și memorialistul din *Fugito*... *Jurnal de lagăr* și *America, paradisul diavolului*: tot lucruri și fapte, oameni și trăiri intense, violent adevărate, documente de viață care subjugă și țin cititorul treaz de la prima până la ultima filă. Nu mai puțin, și în chip anume, ele sunt complementare poetului, dramaturgului și, în cele din urmă, teoreticianului neoavangardist paradoxist. Cu defectele ei cu tot (prea marea ușurință cu care poetul aruncă vorbele pe hârtie, un anumit fel de... neseriozitate, ludicul cam... iefin), poezia lui Florentin Smarandache – spre deosebire de aceea a marilor productivi optzeciști – are avantajul de a ține trează atenția cititorului, de a șoca, de a nu eșua în logoree monotonă, plătisitoare. Cititorul modern (sau... postmodern) nu trebuie terorizat cu *profundități* repetitive, răpitoare de timp, cu aerul că sunt destinate rafinaților excesivi.

În ultimele luni ale anului 1998 – când închidem redactarea acestei a V-a secțiuni, închinată poeziei sfârșitului de secol – aflăm că Florentin Smarandache a publicat o ultimă a sa carte de care avem știință, *Distihul paradoxist* (editată la Aalborg – Danemarca, 1998). Ce este distihul paradoxist?

Volumul se deschide cu un *Cuvânt înainte* și *inapoi* (sic) cu subtitlul *Al patrulea MANIFEST PARADOXIST*, semnat de autorul însuși. „Prof. Florentin Smarandache/ University of New Mexico/ 200 College Road etc.”, unde ni se spune că „distihul paradoxist” ar fi un product poetic „format din două versuri antiteticе unul altuia (cele două cuvinte ultime puteau lipsi! n.n.), dar care împreună se contopesc într-un întreg definit (sau făcând o punte de legătură cu titlul). De regulă, al doilea vers îl seagă pe primul, conținând așadar o noțiune/ sintagmă/ idee opusă (antimonică, antagonică)”. Apoi suntem învățați cum se fac asemenea distihuri: se ia un dicționar de expresii lingvistice, o culegere de proverbe, de zicale, de pilde, de aforisme, cimlitori etc. pe care suntem sfătuiți să le... contrazicem, să le „forfecăm” *fără milă*. Dezvoltată de prin anii '80, teoria paradoxistă continuă astfel să se îmbogățească prin aceste „bi-versuri închise într-o formulă lirică nouă exactă, dar și cu deschidere spre esență”. Se mai pot folosi, concomitent, un dicționar de antonime și de sinonime, ne mai învăța teoreticianul și ne asigură că pentru așa ceva se pot elabora „rețetare” și „algoritmi matematici” buni de implementat pe computere, în vedere, probabil, a mării... producției ș.a.m.d. Însă nimic nu e nou sub soare, nici chiar mișcarea paradoxistă (pe care o putem dibui și la strămoșii noștri, nu numai români, ci la strămoșii ei general), de la zicale și maxime folclorice până la filosofii antice. Se dau exemple: Platon spune „în gura lui Protagoras” aceste vorbe: „*Toată lumea/ Învață pe toată lumea*”; romanii aveau o vorbă: „*Festina lente*”; Costache Negruzzi în culegerea lui de proverbe (*Păcală și Tândală*) consenna cunoscutul proverb „*Șezi strâmb/ Și gândeste drept*”; Voltaire: „*Legile în arăt sunt făcute/ pentru a fi călcate*”; Eminescu: „*Mai nu vrea/ mai se lasă*”; Caragiale: „*Cural/ Murder*” etc. etc. E clar că exemple de acestea, observate de Florentin Smarandache cu mai multă sau mai puțină falsă... astuție (spre a-și deruta cititorul, sau deruta vine de la însuși propunătorul?, este greu să decidem acum și aici) se află cu mile, aici intervenind principiul antonimiei: nu există nici un *da* fără un *nu*, nu există *opozitie* fără... *putere* (și Ilie Moromete, pus de Marin Preda să mormăie mai mult în gând, într-o pauză din citirea ziarului în Poiana lui Iocan: „Bă, cum dracu gumeazăș ăștia fără opozitie”, înșina, în plină dictatură comunistă, o fină, periculoasă și ascuțită ironie), nu există *plus* fără *minus*, *gras* fără *slab*, *urât* fără *frumos*, *deștept* fără *prost* ș.a.m.d. în *dulce infinitum*. De fapt, „teoretizând” în jurul chestiunii, paradoxistul Florentin Smarandache face un fel de teorie a chibritului (de ce are chibritul mucle în partea aceasta? – întrebare, pentru că dacă nu l-ar avea în partea aceasta, l-ar avea în cealaltă – răspuns), și, asemeni orbului care nu mai demenește în pivniță ca să mă bată mai bine, el mă ademenește pe terenul lui care, am spus-o din capul locului, este nu altceva decât teribilismul avangardist sau, mă rog, neoavangardist,

înclinat spre situații comic-absurde, hazlii în ultimă instanță (unele, firește, nu toate) cum este cvasifolcloricul *Cântec al pilangului*, reprodus ca atare de autor: „De la beat/ cărciumă vin/ Merg pe gard de drum mă țin./ Dau cu câini/ n bolovani/ Și-s prieten/ cu dușmani”, citat care, firește, mai mult încurcă decât lămurește discuția. Toate exemplele de acest fel sunt... hazoase: „CULMEA PROSTIEI: Să crezi că soacră-ta/ E fată mare!”, „CULMEA GÂINEI: „Gîina are picioarele la fel de paralele. Mai ales stîngul (!?)” și alte oltisemne-românisme, între care și „Din prur salariați/ Cinci sunt șefi” = BIROCRAȚIE (mai adaugă el în mod cu totul inutil, stricând, cum se zice, poanta; sau: „A fost virgină de două ori”; „poanta” se strică, dacă ne luăm după autor, în două sensuri: a) serios (biblic): FECIOARA MARIA și b) în bășcălie: PROSTITUATĂ (lucru și inexact spus, și de „mauvais gout”). Spre deosebire de toate exemplele pe care le vehiculează în mica-i teorie despre „distihul paradoxist”, alese pe sprânceană, propriile creații ale poetului rămân plate, anoste, un fel de judecăți la mîntea coșocului. Cîteva exemple alese absolut la întîmplare: „PERPETUUM MOBILE: Într-o stabilă/ Instabilitate”; „SOLUȚIE: S-a rezolvat:/ Nu se poate”; „ATEU: Credincios/ În necredința sa”; „ADEVERINȚĂ: Autoriză să lucreze/ Fără autorizație”; „GARĂ: Loc al tuturor/ Și-al nimănui”; „PĂRINTEASCĂ: Să-ți dea tata/ O mamă de bătaie”; „CALICIE: Sărăcie/ Din belșug”; „HARABABURĂ: Organizare/ dezorganizată” etc. În mica secțiune intitulată *DE RĂMĂI PERPLEX*, „roman în distihuri paradoxiste, cu două capitole antagoniste și un epilog” (însușind 2 pagini), „distihurile” în chestiune sunt dispuse, la rîndu-le, antagonic. De exemplu: „Unde-i inteligentă/ Se mai cuibărește și prostie”, opus lui: „Unde-i prostie destulă/ Se mai cuibărește și inteligentă” etc. După care, mult prea doritor să-și impună teoria paradoxistă, autorul repetă (iar!) *Legile paradoxismului*. Exemplele alese de comentorul cărții, pe ultima copertă, unele măcar, sunt potrivite cumva, pentru recitatorii teatrului de estradă. De exemplu: „ÎNTRECERE SOCIALISTĂ: Decât repede și bine/ Mai degrabă prost și încet”.

Dintr-o scrisoare primită foarte recent (16 decembrie 1998) „fugitul”, pustiit în „pustia” Arizonă americană – de unde și-a propus să strige spre lume și spre țara mamă, în nu alt scop decît căștigarea gloriei („Oare glorie să fie a striga într-un pustiu?”) – a mai născocit un mod de poezie paradoxistă, „distihul tautologic”. Ce este acesta? „Distihul tautologic” este format din două versuri aparent redundante, dar care împreună dau un caracter mai profund întregului poem, definind (ori făcând o punte de legătură cu) titlul. De exemplu: „AMBIȚIE: Când vreau ceva/ În mod sigur vreau!”; „PERFECȚIUNE: Mai bine/ Decît mai bine”; „TENTATIVĂ: Cel puțin încerc/ Să încerc”; „SCHIMBARE: Mutandis/ Mutatis”; „MACAZ: Schimbă/ Schimbarea”. Ce să fie aceasta? Poezie? Este de așteptat ca „inventatorul” să născoească alte multe, foarte multe forme de paradoxism. (Vorba e: cine mai citește astăzi poezie, nu poezie paradoxistă, ci poezie-poezie? De scris vedem că se mai scrie, dar de citit?) Mă încunoștințez că a și „porinit” o revistă, *Paradoxism*, în diverse limbi. A și primit colaborări: din România, firește, din SUA, Spania, India, Israel, Irlanda, Brazilia, Argentina etc. Părerea lui este că „Paradoxismul” a căpătat o „amplorie internațională”. Poate fi găsit și pe internet, în engleză: <http://www.gallup.unm.edu/~smarandache/features.txt/manif3.txt>, suntem invitați să accedem *home-page*-ul și din București. În prezent, profesorul de matematici de la Gallup mai elaborează și niște articole de fizică cuantică și, evident, „paradoxistă”. Florentin Smarandache vede... Paradoxism peste tot! Este foarte probabil că pentru el Lumea aceasta, Universul, Cosmosul, Existența sunt un PARADOX, în frunte cu chiar acela care îl gîndește.

Doi poeți originari din teritoriile ocupate din est

MIHAI PREPELIȚĂ¹ și AURA CHRISTI

Un „înstrăinat”, în felul său, un... „vagant”, cu trei problematice domiciliu și cetățenii, la Chișinău, la Moscova și la București, cu trei căsătorii în respectivele capitale, MIHAI PREPELIȚĂ (n. la Bahrești în 1947, sat aparținând fostului j. Rădăuți, acum aparținând Ucrainei), fiu de țărani bucovineni deportați în Kazahstan și în Siberia (1941-1946), cu liceul absolvit la Cernăuți, și Facultatea de litere din Chișinău (1970), are de pe acum o operă vastă, de poet, de dramaturg și prozator, practicînd în paralel și pictura, călătorind mult, cu mijloace modeste, desigur, în Ungaria, Germania, Malaysia, India, Golful Persic, Singapore etc. Micropoe-mele din culegerea *101 poeme haiku* sunt, cum arată Florin Vasiliu în *Cuvîntul înainte*, „îpîțul unui român din Gulag”, rămas în viață printr-o minune. El putea fi menționat foarte nimerit și în capitolul pe care l-am consacrat ultimei generații de scriitori basarabeni și bucovineni. Asemeni tuturor coregionalilor săi invocă și el, în chiar primul haiku din culegere, pe Ștefan cel Mare, firește:

Joamnă de aur
în codrii cosminului
fără de ștefan

(nefericit, credem, tradus în franceză: „cet automne doré/ parmi cette haute futaie/ étienne fait défaut”; mai nimerit în engleză: „a golden autumn/ in the thick cosmin forests/ without stephen there”).

Dar și pe Eminescu, cel de al doilea pilon istoric al permanenței românești de dincolo de Prut:

luceafărul tău
dorință de absolut
eminescule

Apropae toate celelalte vin în sensul dramei basarabene a secolului „număr frunzele/ generației mele/ sacrificată”, „vai tatăl nostru/ carele ești în ceruri/ cobori pe pământ”. „spital de nebuni/ internați pe viață/ românii în exil”, „iarnă rusească/ album de familie/ fără cenzură”, „august fierbinte/ un apel telefonic/ cu soljenitin”. Albastru de Voroneț este identificat de poetul pictor în „lacrimi de îngerii”, „lacrimi de îngerii/ albastru de Voroneț; m-am născut pictor” etc.

¹ Mama noastră – Pasăre albastră, Ed. Literatură artistică, Chișinău, 1980; Constelația talentelor tinere, Ed. Cartea Moldovenească, Chișinău, 1983; Tîngulorul glas de clopot... (Eminescu – Bucovina, evocare documentară), Ed. Literatura artistică, Chișinău, 1989; Peste Carpați, peste curemure..., versuri, Ibid., 1989; Revizii pentru neamote. Poeme, Ed. Princes, Iași, 1993; 101 poeme haiku, Ed. Haiku, 1994; seria de volume: Necropole pentru suflet. Poeme, Îmblînzirea curcubeului, Roman în 12 zodii (I-VI), 2 vol.; Dialoguri de sînge (interviuri); La casa de nebuni (dramaturgie), Ucenic la Eminescu, Altarul muzelor au apărut la Ed. V. Cîrlowa, 1996-1997.